

Jeg forlod Uppsala og min familie ved halvfjretiden en eftermiddag i september. Det ville jeg måske ikke have gjort, hvis det ikke havde været for et brev fra min søster. Men to dårlige begrundelser er i det mindste dobbelt så mange som en.

Det var en solrig dag efter en af de bedste somre i mands minde; da jeg skrædede over torvet med min rejsetaske, så jeg, at folk stadigvæk gik rundt i korte bukser.

Den 15. september. En mandag. Jeg var akkurat blevet 53, og på vej til stationen smuttede jeg forbi Systembolaget og købte en lille flaske Grant's; det er ikke normalt, at jeg drikker whisky, men der var stemmer i mit indre, som sagde, at jeg havde brug for en slags sikkerhedsnet.

Jeg har altid gjort en dyd ud af at lytte til indre stemmer.

Ude på fortovet stødte jeg ind i Henry Unger.

“Må man gratulere,” sagde han. “Hørte at du fik undervisningsfri.”

“Fint vejr,” sagde jeg. “Mindst femogtyve grader, eller hvad mener du?”

“Jeg forstår,” sagde Henry. “Du har ikke lyst til at snakke om det. Skal du ud at rejse?”

Han pegede på min taske. Jeg nikkede. Bemærkede mig, at han havde et plaster på halsen, lige under højre øre, og spekulerede på, om han havde været i klammeri med en elsker igen. Henry var blevet homoseksuel på sine gamle dage, men havde endnu ikke helt fundet harmonien og trygheden i sit kærlighedsliv.

Men måske var det også akkurat det, han ville være fri for, tænkte jeg, mens jeg så ham stige på bussen ud til forstæderne. Hellere en smule blod og ild og en påmindelse om, at man sta-

digvæk er i live. Faktisk er jeg tæt ved at forstå ham, hvis det forholder sig sådan.

Ellers var hans antagelse ikke helt ved siden af. Både om at jeg havde fået undervisningsfri og om, at jeg ikke ville snakke om det.

Det lå naturligvis i sagens natur; de ti undervisningsfri stillinger var blevet oprettet af vore fremsynede kommunalpolitikere en del år tidligere, og hvad hensigten med dem helt præcis var, stod lidt hen i det uvisse. Af pædagogiske og praktiske årsager. Formuleringen var helt bevidst noget vag – også for at gøre det muligt for beslutningstagerne at tage stilling fra sag til sag. Det må man vel gå ud fra.

Under alle omstændigheder kunne alle, der havde arbejdet som lærer i kommunen i ti år, søge dem; man beholdt sin løn og skulle ikke undervise eller deltage i noget skolearbejde i det hele taget. I et helt år. Det var det, der var fidusen. Systemet kunne bruges både som en slags belønning for lang og tro tjeneste – et friår midt i livet – eller som en måde at give en træt og udbrændt underviser en mulighed for at komme sig. Der var dem, der mente, at ordningen også indebar en mulighed for en skoleleder for – i det mindste for en tid – at slippe af med en håbløs lærer. Af den slags, som der altid har gået tretten på dusinet af, og som gør mere skade end gavn.

Helt præcis af hvilke årsager jeg havde afleveret min ansøgning i marts måned – og af hvilke årsager jeg var blevet en af de udvalgte blandt mere end hundrede ansøgere – var ikke noget, jeg havde lyst til at tænke nærmere over. Eller diskutere. I hvert fald ikke sådan en dag. På den anden side havde jeg kendt Henry Unger så længe, at jeg vidste, at han ikke ville tage det ilde op.

Han havde sikkert også rigeligt med sit. Med plaster på halsen og det ene og det andet. Det var ikke en dag, hvor man skulle forske nærmere i de dybe ting og vilkår.

Jeg så på uret. Mit tog skulle afgå om tyve minutter. Jeg greb min taske og fortsatte over mod banegården.

Min kone hedder Liv.

Hun er fjorten år yngre end jeg. Vi har levet sammen i otte år og tilsammen har vi tre børn. Jeg står for de to – en søn og en datter, som jeg fik i mit tidligere ægteskab med en kvinde, som hedder Lois. Alle tre er forsvundet ud af mit liv. Liv har en datter på fjorten, som bor hos os hveranden uge.

Eller boede rettere sagt. Jeg glemmer allerede, at jeg har forladt dem. Liv og Linnea. Jeg skriver dette her i toget, formodentlig er det endnu ikke gået op for dem, at jeg er stukket af. Linnea er hos sin far, fordi det er en lige uge, og hendes mor har aftenarbejde på biblioteket, fordi det er mandag.

Nå, men til sin tid vil det nok stå klart for alle indblandede. Jeg smutter ud på toilettet, tisser og tager en slurk whisky. Fortsætter hen til spisevognen. Jeg bærer på min sædvanlige uro, men den har skarpere kanter i dag, hvilket der vel ikke er noget at sige til.

Men omgivelserne får også en større skarphed og friskhed, når man gennemfører en afgørende forandring af den slags. Jeg mærker det på menneskene rundt omkring mig. På de samtaler, som jeg lytter til med et halvt øre og på avisernes overskrifter. Jeg mærker, at jeg er beredt på at tage verden og alle dens fænomener til mig. Pludselig er tingene vigtige igen, og det forsigtige øjekast, jeg får fra den høje, lyse kvinde, som slår sig ned lige over for mig, ville helt givet kunne indebære begyndelsen på et helt andet spil. Det føles tydeligt.

Men jeg forstår, at jeg må skynde mig langsomt. Det er naturligvis Marias brev, som kommer til at styre den nærmeste tid, de nærmeste dage, selvom jeg ikke ved, hvad det er med hende. Jeg har ikke været tilbage siden vores fars begravelse for tretten år siden, og hvis det virkelig passer, det hun påstår, vil jeg ikke lade mig distrahere. Ikke af noget som helst. Dette her kommer til at kræve både tid og kræfter. Hun har lovet, at jeg kan bo i mit gamle loftsrum, akkurat som før i tiden, og med en eller anden perverteret del af min understimulerede hjerne ser jeg også frem til det.

Jeg drikker resten af min kaffe og vender tilbage til min plads.

Læser nogle sider af Klimkes *Betragtninger fra lav højde* og falder hurtigt i søvn.

Jeg drømmer om min elskerinde Sofia. Det har jeg gjort med mellemrum lige siden juni, da hun fortalte, at hun var gravid, og jeg slog op med hende.

Jeg drømmer om, hvordan vi plejede at elske både her og der, om hendes faste greb om mine hofter og hendes modermærke neden for venstre skulderblad. Det er nogenlunde lige så stort som en håndflade og helt ned i detaljen et kort over Island. Uden byer, veje og vandløb naturligvis, men med kystlinjen så tydeligt optegnet, med bugter og vige og landtanger, at man forstår, at Gud virkelig har siddet med kortblad og millimeterpapir, da han tegnede detaljerne til Sofia.

Jeg har sammenlignet med Paulsson-Forsbergs skoleatlas, så jeg ved, hvad jeg taler om.

Sofia Ilmari Jonsson. Vi mødtes for tre år siden i et øltelt i München, opdagede at vi boede i den samme by i det samme land og blev efterhånden en smule berusede. Vi besluttede os tidligt for, at vi kun skulle have glæde og tidsfordriv ud af hinanden. Vi skulle aldrig leve sammen, og vi skulle ikke sætte børn i verden.

Følgelig har jeg aldrig nævnt noget om Sofias eksistens til min kone. Det har der ikke været grund til, og da Sofia ville mødes med mig på Ofvandahls Cafe i juni, anede jeg, at der var ugler i mosen, allerede da jeg så hende sidde der med en helt ny alvor i blikket.

Jeg er gravid, sagde hun og begyndte at tage skummet af sin cappuccino med en teske, som hun altid plejer at gøre.

De fleste kvinder holder op med at drikke kaffe, når de kommer i den tilstand, sagde jeg.

Ikke jeg, sagde Sofia. Jeg er ikke som andre kvinder.

Hvor langt er du henne, spurgte jeg.

Otte uger, sagde hun.

Jeg tænkte efter en tid, og så forklarede jeg, at hun havde brudt

den aftale, vi havde, og at det – i lyset af dette – ikke var muligt for mig at fortsætte vores relation.

Hun sad og rørte rundt i kaffen med teskeen nogle sekunder, derefter så hun på mig med gnistrende øjne og bad mig om at gå ad helvede til.

Jeg fornemmede, at vi ikke havde mere at sige hinanden, betragtede min urørte kaffe og forlod hende på stedet.

Jeg drømmer om akkurat den episode – har gjort det nogle gange før og gør det nu igen på toget – og i drømmen snubler jeg altid i døråbningen på vej ud. Træder skævt på dørtrinnet og falder hovedkulds ned ad den lave trappe, som ikke findes i virkelighedens Ofvandahls, kun i drømmens, og lander ude på fortovet. Fortovet er vådt og beskidt og fuldt af hundelorte og nogle korte, fede orme, som måske er ligorme, men jeg har aldrig set ligorme og er usikker på, om man faktisk kan drømme om ting, som man ikke er stødt på i vågen tilstand. Jo, det kan man naturligvis. Og er det egentlig ikke fluelarver, maddiker, når alt kommer til alt?

I virkeligheden faldt jeg aldrig. Jeg trådte bare direkte ud i regnen, slog min paraply op og så mig ikke omkring.

Et sted efter Gävle holder vi stille. Via højttalerne får vi at vide, at der er opstået en teknisk fejl med lokomotivet, men at vi vil fortsætte, lige så snart fejlen er rettet.

Jeg ser ud gennem vinduet. En tidlig skumring er ved at sænke sig over landskabet. Til højre er der granskov med indslag af birkekrat, til venstre er der granskov med indslag af birkekrat. Efter en halv time kommer en konduktør traskende forbi, og jeg spørger ham, hvordan det går. Han forklarer, at der vil gå femogfyrre minutter endnu – allerhøjest en time.

Jeg spørger ham, om jeg kan nå min bus fra Y. Han finder en køreplan frem fra brystlommen og studerer den en tid. Blader frem og tilbage, mens han trækker vejret tungt og ser bekymret ud. Han er en smule overvægtig og har formodentlig for højt blodtryk, en bedømmelse som jeg gør ud fra hans ansigtsfarve og hans let

udstående øjne. Så stopper han køreplanen ned i lommen igen og siger, at det nok desværre ikke kan lade sig gøre. De to ruter køres af forskellige selskaber, og busselskabet er ikke forpligtet til at vente på et forsinket tog.

Jeg takker for oplysningen og lægger Klimke til side. Tænker at det så må ende med et hotel i Y og forsøger at ringe til Maria på min mobiltelefon. Men vi befinder os i et område uden dækning, så det må jeg opgive. Jeg går på toilettet og tager en slurk whisky og et par halstabletter. Vender tilbage til min plads og eftertanken.

Et kort øjeblik oplever jeg, at jeg ikke kan huske mit personnummer, men da jeg lukker øjnene og trækker vejret dybt og roligt et par gange, dukker det op for mit indre øje.

For en sikkerheds skyld gennemgår jeg i hovedet en del andre talkombinationer, en snes europæiske floder og nobelpristagerne i litteratur fra 1950 og fremefter. Jeg finder ingen huller nogen steder. Jeg skubber uroen fra mig. Samtidigt mærker jeg dog, at der er et eller andet. En trussel eller et eller andet, der er ved at revne, jeg ved ikke rigtigt hvad.

Mens jeg sidder der, og granskoven bliver mørk rundt om det stillestående tog, forsøger jeg at forstå, hvad det betyder, at Viktor er kommet tilbage.

Og om det virkelig kan forholde sig sådan.

Han "har ladet sig se", skriver Maria, men selvom hun bruger den vage formulering, virker det, som om hun er helt sikker i sin sag.

Viktor skulle med andre ord være i live.

Og har været det hele tiden, alle disse tredive år, og nu er han vendt tilbage.

Har ladet sig se.

Det fremgår ikke, hvor og ikke hvem, der skulle have iagttaget ham.

Der fremgår i det hele taget ikke ret meget af Marias brev, tænker jeg. Til trods for at det er på mere end fire sider. For størstepar-

tens vedkommende handler det om Rune og Skröppel. Rune har været arbejdsløs i næsten fire år, og det går ham tilsyneladende på nerverne. Skröppel har noget med nyrerne. Måske er hun nødt til at aflive ham, han er jo trods alt elleve år gammel, skriver Maria. Det er dyrt at få ham opereret, og man får ikke pengene tilbage, hvis han alligevel dør. Desuden er elleve år, hvad en hund må regne med.

Jeg tænker, at jeg ville foreslå, at man i stedet aflivede Rune og ikke den stakkels hund. Rune har ødelagt Marias liv, og han har ikke engang formået at gøre hende gravid. Hun kunne godt have brugt nogle børn, Maria. Det kunne have kompenseret for alt det andet, og når de nu ikke kunne få dem på den naturlige måde, så kunne de vel have adopteret. Der er få mennesker, jeg er mindre glad for end Rune.

Men nu skider jeg på Rune. Nu er det Viktor, det drejer sig om.

Jeg sidder og forsøger at formulere alle spørgsmålene omkring ham, men det vil ikke, som jeg vil. Lige så snart jeg stiller dem, opdager jeg, at de allerede indeholder nogle svar, som jeg ikke kan acceptere. Urimelige svar, fornuftsstridige på sæt og vis.

Jeg har svært ved at fatte, at Maria virkelig mener, hvad hun skriver i brevet. Jeg forsøger at stirre ud i granskoven, men lyset i kupeen er tændt nu, og jeg kan kun se spejlbilleder af interiøret og mit eget ansigt. De få mennesker, som sidder spredt rundt i togvognen, er stivnet til urørlighed. En ung mand med barberet hoved sidder med munden så åben, at jeg kan se hans gane, og det er bare hans snorken, som afslører, at han stadigvæk er i live. En ældre, høj og skæv kvinde sidder foroverbøjet hen over det lille klapbord med hovedet hvilende på de bare arme. En halvvejs løst krydsordsopgave stikker frem under hendes kind.

Intet sker, intet udover at den lille mængde alkohol forbrændes i min krop, samt at vi alle bliver ældre i samme, uanfægtede takt. Det bilder jeg mig i hvert fald ind. Jeg lukker øjnene og beslutter mig for, at toget vil starte igen, hvis jeg bare langsomt og ubemærket tæller til otteogtyve.

Det virker ikke. Jeg prøver en gang mere.

Og endnu en.

Da jeg er nået til seksten i mit fireogtyvende forsøg, kommer konduktøren slentrende forbi igen. Jeg møder hans blik, og han nikker alvorligt.

Det er i orden nu, siger han. Vi fortsætter om bare et par minutter.

Jeg takker ham. Det føles, som om jeg ikke ville have kunnet udholde det her ret meget længere. Hvis jeg ikke havde vidst det før, så ved jeg nu, at det her er en helt speciel dag. En speciel skumring. De indre brudflader, som vi frilægger i klart dagslys, kan bedst ses i det efterfølgende mørke; sådan har det altid været, og sådan vil det altid være. Bevægelsens rigtige vægt og betydning kommer først til udtryk i det stillestående.

Og jeg har svært ved at tro det der med Viktor.

Det er bare mig og en rejsende mere, som står af i Y. Der er et eller andet galt med lygterne på perronen, de brummer højt og spreder ikke mere lys, end at man lige akkurat kan finde vej gennem den tunnel, der fører ned under sporene og op til den lukkede stationsbygning. Min medrejsende, en høj ung mand med læderjakke og hestehale, forsvinder i den anden retning – tværs over sporene – og jeg kommer alene ud på den ligeledes dårligt oplyste banegård med min rejsetaske. Klokken er kvart over ti, den totale forsinkelse nåede altså i alt op på præcis to en halv time. Jeg ser ingen busser nogen steder og ingen taxaer.

Heller ingen mennesker. Men på den anden side af gaden – der løber parallelt med jernbanen, og hvor der trods alt er nogle få udstillingsvinduer med lys i og nogle få parkerede biler – får jeg øje på et hotelskilt. To af de fem bogstaver virker ganske vist ikke, men det forekommer usandsynligt, at der bag H-TE- skulle gemme sig andet end akkurat et herberg for strandede togrejsende.

Jeg slår jakkekraven op og styrer mine skridt mod hovedindgangen. Det er koldere i luften her. En efterårsbyge er tilsyneladende

dende lige draget forbi, og da jeg ringer på den lysegrønne, svagt oplyste natklokke, tænker jeg, at det akkurat lige så godt kunne være november.

Jeg bliver lukket ind af en kvinde omkring de femogtyve. Hun har en tyk bog klemt fast under armen og briller, som sidder helt ude på næsetippen; måske tilbringer hun nattetimerne bag skranken med at studere, det er i hvert fald, hvad jeg ville gøre. Skaffe mig en uddannelse, der gjorde det muligt for mig at forlade denne egn og komme ud i verden. Hun spørger, om jeg er kommet med toget, forklarer at ud af de tyve værelser er de nitten ledige og beder mig om at vælge et nummer.

“Nummer otte,” siger jeg.

Hun ler. Lægger bogen fra sig og tager brillerne af. Med et ser hun helt sød ud. Varme, nøddebrune øjne og de der milde skygger under kindbenene, som jeg størsteparten af mit liv har fundet uimodståelige.

“Hvordan kunne De vide det?” spørger hun. “Det er det eneste værelse, som er optaget. En kvinde kom for en time siden og ville absolut have nummer otte. Hun havde boet her med sin mand for fyrré år siden, påstod hun.”

“I nummer otte?”

“Ja. Så De er nok så venlig at vælge et andet nummer.”

“Nummer seks?” foreslår jeg forsigtigt.

Hun rækker en nøgle frem fastgjort til en tung, hjerteformet metalklump, forklarer at morgenmaden serveres mellem klokken syv og klokken ni og ønsker mig en god nats søvn.

Rummet er gråt og trist. En dobbeltseng, et lille bord, en stol og et fjernsyn. Et fritstående, skævt garderobeskab og et toilet med bruser.

Et billede af en traktor, som kører hen over en åben mark. En åben mark langt mod syd tilsyneladende, jorden er rødlig i farven.

Jeg stiller min taske fra mig. Finder whiskyflasken frem og tager en solid slurk.

Får tøjet af. Pisser og børster tænder.
Går i seng.
Før jeg falder i søvn, læser jeg atter Marias brev. Det sidste stykke to gange.

Men det vigtigste til sidst, David. Viktor har ladet sig se på egnen. Jeg forstår ikke, hvordan det kan være muligt, eller hvad det betyder, men jeg føler mig urolig og opskræmt. Jeg kan naturligvis ikke diskutere sagen med Rune, den eneste jeg ville kunne tale med, er dig. Kæreste, kan du ikke komme herop. Jeg fornemmer, at der er ved at ske noget forfærdeligt. Nogle gange om natten kan jeg næsten ikke trække vejret.

*Venlige hilsener
Maria*

Jeg lægger brevet fra mig på natbordet. Pludselig dukker kommissær Malander op i hovedet på mig.

Hans høje, magre skikkelse og de sørgmodige øjne.

Eksisterer han stadigvæk?

Han må naturligvis være gået på pension, men lever han? Ville det være muligt at få en samtale med ham?

Jeg forsøger at regne ud, hvor gammel han har været dengang med mordet, men det virker, som om han unddrager sig en bedømmelse.

Måske omkring de halvtreds. Men det kan på den anden side også godt have været ti år til den ene eller den anden side. En ejendommelig mand, kommissær Malander, det syntes alle.

Alle, jeg snakkede med. Selv var jeg jo ikke til stede, da det skete.

Jeg lader Klimke ligge. Slukker lyset i stedet og kryber sammen med hænderne mellem knæene. Der er koldt i hotelværelset. Det blålilla neonskilt lyser svagt gennem gardinerne. H-TE-.

Jeg vågner med et spjæt. Med en skæv, isnende fornemmelse i kroppen. Jeg må have drømt, at jeg faldt helt frit. Tungen klæber til ganen, jeg er koldsvedig og et kraftigt tryk presser tindingerne indad.

Jeg åbner øjnene og ser bare mørke. Et eller andet sted kan jeg høre vand, der løber. Det synger i rørene.

Hvor er jeg?

Hvilket år er det?

Det tager adskillige sekunder, før jeg kan besvare disse spørgsmål præcist.

Det er Skæbnedagen.

Den betydningsfulde eftermiddag, hvor Viktor Vinblad skal bevise Fermats sidste sætning.

En tirsdag i slutningen af august eller begyndelsen af september 1965 nærmere bestemt. Skolen er i gang med anden uge efter ferien, og en sanseløs sol vælter lys ned over det firkantede lærdommens hus. Bastant og terningagtig står det der i sin markerede selvkklarhed, et teglstensværk af stadsarkitekten Mendelberg opført i årene mellem 1910 og 1912 og helt sikkert et af byens vartegn. Egentlig det eneste, siger onde tunger, men så har de glemt både rådhuset, Barinstatuen og klokketårnet uden for kirken,

En forvirret hornugle sidder og døser oppe på rygningen af det stejle, sorte bliktag – midt i det ubarmhjertige sollys – men det er bare en vis gammel ornitolog – Hjalmar Augustin Löwenhielm – som lægger mærke til den usædvanlige fugl fra sin altan i den hvide trævilla på den anden side af Palmyragatan; han skriver en notits om det og sender den ind til lokalavisen, men den bliver aldrig trykt, og det har desuden så lidt med historien at gøre, at vi lader det blive ved det.

Inde i skolebygningen – det er der, historien foregår – og her døser man også. Navnlig i den del af bygningen, som vender mod sydvest, hvor der er varmt som i en ildslugers bukser; det er geografilæreren Uhrin, som formulerer denne tanke, mens han tørrer sig i panden med et broget lommetørklæde og fremviser udvalgte dele af Ulmanders stensamling for de nye i 1. g. Vidensopbygningen må begynde fra grunden, og Ulmander var skolens anden rektor mellem 1926 og 1949, en dedikeret samler og amatørgeolog, og den totale vægt af hans samling af kvarts, granit, feldspat, glimmer, bjergkrystal og beryllium udgør – har en eller

anden beregnet – omkring 2600 kilo.

1. g. holder til i stueetagen naturligvis, sådan har det altid været, og sådan skal det være, mens stensamlingen ulykkeligvis residerer helt oppe under taget. Der er mange trappetrin, men dem forcerer de toogtredive elever i klassen – to elever pr. skuffe giver seksten skuffer – og anskuelighed er alfa og omega i geografiundervisningen. Ligesom i al anden undervisning.

På anden sal – lige under stensamlingen – undervises der i samme stund, hvor klokken nærmer sig tre om eftermiddagen, i tysk med en 2. g. En samling temmelig middelmådige begavelse, hvis sandheden skal frem – og det skal den. Men klassen overvåges autoritativt af adjunkt Stille. Det er en enkelttime, man er akkurat begyndt, adjunkten har uddelt en blå, stencileret præpositionsøvelse (både dativ og akkusativ), mens han forbereder dagens højdepunkt. Pedellen Underström har været på besøg i det tomme klasselokale i frikvarteret, har lagt sidste hånd på det elektriske og har givet Stille klartegn. Naturligvis skal det ske under denne time – der er ingen grund til at misbruge effekten – og akkurat klokken tre indtræffer efter al erfaring dagens varmeste tidspunkt. Det er på Stilles initiativ, at forbedringen er blevet installeret, og installationsarbejdet er forløbet hele sommeren, men er dog blevet et par uger forsinket på grund af uforudsete tekniske vanskeligheder. Nu imidlertid er det hele på plads. Stille gnider sig i hænderne. Han er ungkarl og en af landets mest fremtrædende autoriteter i tyske præpositioner. Og i modeljernbaner. Navnlig af fabrikatet Fleischmann.

Ude i den varme skolegård, der er blevet asfalteret i løbet af de sidste uger af sommerferien, vandrer en ensom skikkelse rundt med en tyk notesbog. Det er nervøse Persson, et miskendt geni fra en af afgangsklasserne, som er i færd med at optælle bestanden af cykler. Hvorfor han gør det, ved ingen, men det bekymrer ikke Persson. Vi har alle vore opgaver, uanset om det sker efter Guds tilskikkelse eller ej. Han undersøger fabrikat, farve, antallet af eger, kønstilhørsforhold samt fire eller fem andre ting, og han

noterer alle informationer op i sin blok. Der er cykelskure langs tre af skolens fire vægge og en uendelighed af skærveknusere, kan man synes, men nervøse Persson bliver tiltrukket af uendeligheder, og i morgen er der sandsynligvis atter en dag. Han har ikke deltaget i undervisningen efter frokosten – labskovs med rødbeder og persille serveret i den nye kantine i Folkets Hus – men klasselæreren Martelius og alle andre er indforstået med arrangementet. Nervøse Persson deltager i timerne, så længe han orker det. Han klarer alligevel alle prøverne med glans. Egentlig er han en lige så sjælden fugl som hornuglen oppe på taget, og snart skal han blive vidne til en hændelse, hvis eftervirkninger og resonans ikke lægger sig i mange år efter. Gud ved hvor mange.

Men på anden sal – næstøverste etage – for øverst ligger lærerværelset og magasinerne naturligtvis, og sløjdlokalet og musiklokalet, Ulmanders samling samt den bohemeagtige tegnelærer og kunstner Rubandersons atelier og undervisningsdomæne – en væg med en branddør midt i adskiller disse to fantastiske steder, og meget begavede elever (helst kvindelige og en smule rødhåret Rubensagtige) får af og til lov til at arbejde inde i selve atelieret for at få den rigtige fornemmelse for oliemaling, akrylmaling og kunstens inderste væsen (må man formode), og når Rubanderson besjæles med lidt ekstra skaberkraft, lukker han sig tit inde bag døren og lader de unge disciple, begavede og ubegavede, tegne skitser af medicinflasker i lys fra venstre, men derunder altså på anden sal, her holder afgangsklasserne til, og mod sydvest – oven på Uhrin og oven på Stille med andre ord – i lokale 303 til venstre for trappegangen, har Viktor Vinblad netop påbegyndt sit foredrag om Fermat og den bevisførelse, som skal støde mere end tre århundredes matematikere af pinden. Det er enestående.

Enestående er akkurat, hvad det er, og det er lektor Christoffersson selv, som har fortalt om den store Fermat og har sat Viktor på sporet. Han gjorde det egentlig som en slags afslutning på forårshalvåret, og nu har den unge Viktor brugt sommerferien på at løse den gåde, som har drillet matematikere over hele den kendte

verden lige siden 1663. Pierre de Fermat var toogtres år gammel, da han i Paris komponerede sin store mystifikation. Viktor Vinblad er femten og på vej til at blive seksten. Der er gået 302 år. Fermat skrev i margenen på Diofantos Arithmetica, at han havde fundet et vidunderligt bevis på sin tese, men at han ikke havde plads til at skrive det ned. Vinblad har kradset sit bevis ind i et mørkegrønt, slidt skrivehæfte af mærket Skrivit.

$$x^3 + y^3 = z^3$$

står der i højre side af den sorte tavle. I venstre side står der en række tal, der – hvilket Viktor akkurat har forklaret klassen – består af positive heltal i tredje potens.

1 8 27 64 125 216 343 512

Viktor er rød i hovedet og piller med mellemrum ved den tåbelige butterfly, som min mor har givet ham på i dagens anledning, og som han af en eller anden grund ikke har taget af. Hans lange, skæve pandelok hænger ned over øjnene, og han er hele tiden nødt til at skubbe den til side for ikke at miste kontakten med sit auditorium. Han er tydeligt nervøs. Han har svedskjolder under armene på sin lyseblå, kortærmede skjorte.

Auditoriet består af 3. b., men først og fremmest af lektor Christoffersson og Lena Ljung-Ljungkvist. Førstnævnte sidder i vindueskarmen på det midterste af de tre, høje sprossede vinduer. Solen steger ham på ryggen, på nakken og på den lille skaldede plet, men det er han ligeglad med. I lyset af hvad der foregår i denne forsamling, er han helt ligeglad. Det er et stort øjeblik, et afgørende øjeblik i matematikkens historie, noget man vil kunne læse om i bøgerne om tre hundrede år. Det får en til at tabe vejret, og det er svært at tro på, at det er rigtigt, for samtidig føles næsten alt helt normalt. Man må knibe sig i armen og koncentrere sig, og den 47-årige lektor har virkelig hele sin opmærksomhed, hele

sit væsen rettet mod den begavede, gammelkloge unge mand ved katederet. Hvad er det nu, han skriver? En ny serie tal i mellemrummene mellem de positive heltal opløftet i tredje potens ...

7 19 37 61 91 127 169

Viktor lægger kridtet fra sig og vender sig atter mod klassen.

“Det her er altså forskellene imellem de tal, vi ser i den øverste række,” siger han. “Otte minus et er syv, syvogtyve minus otte er nitten og så videre. Det karakteristiske ... det karakteristiske ved denne talrække er, som alle kan se, at det drejer sig om primtal. Hmm ...”

Han skubber hårløkken væk og skæver skråt til venstre. Der sidder Lena Ljung-Ljungkvist. Hun har en tynd, hvid bluse på i dag, og hendes tykke, rødbrune hår er sat op med et hårbånd, der passer i farven til hendes øjne. Øjnene er skæve og grønne og stirrer på ham og ingen anden, og hun har åbnet munden en centimeter, akkurat så meget at man lige kan ane hendes gnistrende hvide tænder. Hendes bryster hæves og sænkes i takt med hendes vejrtrækning. Viktor Vinblad taber koncentrationen, og en skæbnesvanger og absolut stilhed sænker sig over klassen et par sekunder. Som et forvarsel.

“Hrmm,” siger lektor Christoffersson.

Det giver et spjæt i Viktor, hvorefter han fortsætter.

“Jo altså ... hmm. Hvis vi udregner forskellen mellem to terninger, mellem to tredjepotenser altså, som ligger ved siden af hinanden, så får vi altid et primtal ... og det er jo en meget simpel måde at konstruere primtal på ... hvis vi for eksempel tager tusind gange tusind gange tusind ...”

Han vender sig igen mod tavlen og skriver.

“... og derefter tusind og et gange tusind og et gange tusind og et ...”

Han rømmer sig og skriver også disse tal op på tavlen. Men imens han gør det, sker noget andet. Noget helt andet og uventet.

En vis Bert-Åke Bertilsson, en kraftig fyr ude fra Åbytorp, der i dag er skruet ned i en ny, pepitaternet skjorte med brylcreme i håret og et cigaretskod elegant stukket om bag venstre øre, finder tiden moden til at spille ud. Han er Lene Ljung-Ljungkvists sidekammerat – man er vel en moderne skole og sidder sammen drenge og piger i det omfang, hvor det kan lade sig gøre, og det er så varmt i lokalet, at han kan mærke lugten fra hendes hud og hendes krop, og når han lukker øjnene, føler han sig svimmel indeni og har haft stiverik på siden i formiddags, og nu føles den nærmest som en betonstøtte, og mens han lader være med at trække vejret og holder øjnene lukket, strækker han højre hånd ud og lader sine fingre dække hendes, helt ubevidst tilsyneladende, bevidst ubevidst, fremkaldt af varme og adspredthed og guderne må vide hvilke gådefulde mekanismer og hormonelle fælder, og så går der en tiendedel af et sekund og en tiendedel mere, og hun lader hans hånd blive liggende. Lena Ljung-Ljungkvist trækker vejret ekstra dybt, så brysterne løfter sig til uanede højder, og så accepterer hun faktum. Det faktum at Bert-Åke Bertilsson har lagt sin hånd oven på hendes. En rystelse går gennem klasseværelset, synes Bert-Åke. Der er magisk. Vidunderligt og farligt og ubegribeligt.

“... og trækker det mindste tal fra det største ...”

Tavlen fyldes pludselig med udregninger, mens publikum skiftevis måber og gaber. Der går et halvt, tavst minut, før Viktor når frem til det ønskede resultat.

3.003.001

Han sætter to streger under tallet.

“Hvilket altså er et primtal. Jeg er nok nødt til at slette noget for at få plads til det andet også ...”

Han ser spørgende på Christoffersson og modtager et opmunrende nik. Han vugger frem og tilbage en tid, men vender sig så atter mod klassen. Med fingrene på butterflyen.

“Som I ved, så siger Fermats teori, at det skulle være muligt at

dele en terning i to mindre terninger ... eller potentielt formuleret ...”

Man hører en fnisen nede fra de bagerste rækker, og Viktor taber igen koncentrationen.

“Øh ... og alle ved, at det forholder sig sådan, men ingen har kunnet vise hvorfor. Og det gælder formodentlig ikke kun for tredjepotenser, men for alle potenser større end to. Hvis vi nu lige kigger lidt på de her primtal, det vil sige 7, 19, 37 og så videre ...”

Min potens er større end to, tænker Bert-Åke Bertilsson, og han formidler denne tanke gennem et let tryk af sin guddommelige sidekammerats hånd. Meget større.

Viktor taber et stykke kridt på gulvet og bøjer sig ned og tager det op, men i samme stund får han atter øje på Lena Ljung-Ljungkvist; måske søger han øjenkontakten, måske sker det ufrivilligt. Den slags kan man aldrig vide. Under alle omstændigheder bliver det skæbnsvangert.

“Ja men, hvad i ...”

Derefter tier han. Der går tre sekunder.

“Gå bare videre!” siger lektoren opmuntrende nede fra sin vindueskarm.

Men Viktor Vinblad kan ikke fortsætte. Han bliver stående og stirrer på to hænder, som ligger sammenflettet på Lena Ljung-Ljungkvists og Bert-Åke Bertilssons fælles skolebænk, og et kraftigt ildebefindende skyder op i ham. Pludselig kan man se, hvordan kvælningssformemmelserne griber ham, det virker, som om der går en bølgegang igennem ham, blodårerne på halsen svulmer op, han lægger hånden for munden, og imens svajer han frem og tilbage. Med et er samtlige elever i klassen nærværende – til og med Valter Efraim Stålberg får noget årvågent i blikket. Man retter sig op på bænke, man strækker halsene, spændt på hvad der vil ske i næste øjeblik.